

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY Volume 11 No. 2 July – December 2017

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทย

THAILAND'S MODEL FOR DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION CURRICULUM

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์

Kwanjai Unthavatanapaibul

มหาวิทยาลัยสยาม

Siam University

บทคัดย่อ

การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือจัดทำหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น รูปแบบของหลักสูตรเป็นลักษณะเฉพาะ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรประเภทนั้น รูปแบบหลักสูตรยังได้เปลี่ยนแปลง ตามวิวัฒนาการของแนวคิดและปรัชญาการศึกษาหลักสูตร การศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรได้เองในบริบทของประเทศไทย การสังเคราะห์เป็นรูปแบบสำหรับพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ทาบา (Taba) เชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (J. Galen Saylor, William M. Alexander and Arthur J. Lewis) มัลคอล์ม สกิลเบ็ก (Nolker & Schocfeldt) และของไพฑูรย์ นันทะสุนันท์ โดยนำรูปแบบต่างๆมาวิเคราะห์แจกแจงแบบแมทริกซ์ (Matrix) และสรุปจัดเป็นหมวดหมู่ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทย ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทยมี 5 ขั้นตอนคือ 1.วิเคราะห์สถานการณ์จากสภาพแวดล้อม 2.คัดเลือกเนื้อหา 3.จัดประสบการณ์วิธีการสอน รวมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4.การออกแบบประเมินผล 5.นำผลจากการประเมินไปทำการปรับปรุง

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

Curriculum Development is defined as the new creation of curriculum or improving in educational course. The structural of curriculum is unique, which shows its own identity, which has been evolutionary changed via the concept and philosophy of education. Accordingly, a study of the development program aims to encourage institutions to improve their own curriculum. In Thailand's context, the synthesis of structural

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

development of vocational education consist of structural development of education by Ralph w. Tyler, Taba, and also from J. Galen Saylor, William M. Alexander and Auther J. Lewis combine with the structure of Nolker & Schocfeldt and with Phaitul Nuntasukhon. Thailand's structural development of vocational education uses all of their concept by analyze and clarify then categorize. It can divide into five steps. 1) To analyze the situation of the environment. 2) To select content. 3) To created teaching methods and learning experience. 4) To develop an assessment. 5) To make the improvement from the results of the evaluation.

Keywords: Structural, Curriculum Development

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

บทนำ

รูปแบบพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาของไทยเรายังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ประเทศไทยได้มีการพัฒนาขึ้น โดยอาศัยรูปแบบของแนวความคิดจากนักการศึกษาชาวต่างชาติ เช่นของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ทาบา (Taba) เชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (J. Galen Saylor, William M. Alexander and Arthur J. Lewis) สกิลเบ็ก (Skilbeck) Nolker & Schocfeldt ฟ็อกซ์ (Rober S.Fox) ต่างก็เสนอแนวคิดไว้มีทั้งละเอียด และหยาบ พร้อมกันนั้นนักการศึกษาไทยคือไพฑูริย์ นันตะสุนทรก็ได้นำเสนอการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา จึงได้นำมาปรับแบบนักวิชาการต่าง ๆ มาสรุปและวิเคราะห์แบบแมทริกซ์ (Matrix) จัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทยเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบหลักสูตรอาชีวศึกษาของไทย

ความสำคัญของการศึกษา

1. เพื่อได้ทราบขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจัดทำเป็นรูปแบบหลักสูตร

ขอบเขตของการศึกษา

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดต่างประเทศ
2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ประวัติความเป็นมาอาชีวศึกษาไทย

การอาชีวศึกษาไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณจะเห็นได้จากอาชีพต่างๆ เช่น ช่างทอง ช่างทองสัมฤทธิ์ ช่างทำอาวุธ ช่างทอผ้า และช่างอื่นๆ ที่มีการสั่งสอนและถ่ายทอดกันมาเป็นรุ่นๆ จนถึงปัจจุบัน เพียงแต่ในสมัยโบราณ ไม่มีโรงเรียน หรือสถานที่ฝึกหัด ฝึกสอนกันอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เมื่อเริ่มมีโรงเรียนเกิดขึ้นในประเทศไทย จึงเกิดมีสถานที่สำหรับสอนอาชีพให้คนไทย ซึ่งสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา(2552)ได้นำเสนอข้อมูลการจัดการศึกษาอาชีวว่า การอาชีวศึกษาเริ่มอย่างเป็นระบบเมื่อได้รับการบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาพิเศษ หมายถึง การเรียนวิชาเฉพาะเพื่อให้เกิดความชำนาญ ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2524 และในปี พ.ศ.2527 ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ได้มีการส่งเสริมแนวคิด “การอาชีวะครบวงจร” และได้มีการจัดตั้ง “สำนักงานโครงการพิเศษ” เป็นหน่วยงานภายในมีหน้าที่ประสานงานกับสำนักงานโครงการพิเศษ และรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง และงานพัฒนาชนบท และปีพ.ศ.2530 ได้มีการจัดตั้ง “วิทยาลัยการอาชีพ” โดยมีเป้าหมายที่จะจัดการศึกษาทุกประเภทวิชาชีพ และทุกหลักสูตร ทั้งในและนอกระบบการศึกษา จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2538 กรมอาชีวศึกษาได้พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ของกรมอาชีวศึกษาและการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาทางไกล และในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่วางแผน กำกับติดตาม และประเมินผลการอาชีวศึกษาจนถึงปัจจุบัน และกฎหมายที่ควบคุมการอาชีวศึกษาของประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาซึ่งในปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พุทธศักราช 2551 โดยมีรายละเอียดพระราชบัญญัติ

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบลีย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

การอาชีวศึกษาพุทธศักราช 2551 รวมถึงนโยบายการอาชีวศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ความหมายการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนาหลักสูตร ” ไว้ดังเช่น ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539: 39) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความหมายใน 2 ลักษณะ คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้น กับ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานเลย

กูด (Good. 1973: 157) ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ความหมายคือ การปรับปรุงหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุ หลักสูตรวิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล โดยจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบติดต่อกันไปหรือปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสม สำหรับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการดัดแปลงให้แตกต่างออกไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่โดยการเปลี่ยนแปลงแบบหลักสูตร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือจัดทำหลักสูตรเดิมให้ดีขึ้น โดยวางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การวางแผนจัดทำหรือร่างหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพในการนำไปพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรที่มีอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นลักษณะเฉพาะ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรประเภทนั้นๆ รูปแบบของหลักสูตรได้มาจากแนวคิดของนักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตร ได้จัดทำหลักสูตรออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา สุนีย์ ภูพันธ์ (2546: 128) กล่าวว่ารูปแบบของหลักสูตรเป็นลักษณะเฉพาะ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรประเภทนั้น และรูปแบบหลักสูตรยังได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ตามวิวัฒนาการของแนวคิดและปรัชญาการศึกษาหลักสูตรแต่ละรูปแบบมีข้อดี และข้อด้อยไม่สามารถชี้ชัดลงไปว่าหลักสูตรประเภทไหนดีที่สุด การจะนำรูปแบบของหลักสูตรใดไปใช้ คงต้องขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่าจะให้เป็นไปในรูปแบบใด แต่เราสามารถนำข้อดีของแต่ละรูปแบบมาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกูดแลนด์ (1994: 1276) อ้างจาก Natchanok. (2005: 12) ว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาเกิดจากศูนย์วิจัยพัฒนาการศึกษา และฉันท ชาติทอง (2552: 83) กล่าวว่ารูปแบบหลักสูตรเป็นการกำหนดลักษณะ ระเบียบ วิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในขณะนั้น

สรุปรูปแบบหลักสูตรคือการกำหนดคุณลักษณะ เอกลักษณ์ ระเบียบ และวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร

การศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรได้เองในบริบทของประเทศไทย จากแนวคิดของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบ รวมทั้งแนวคิดของนักวิชาการอันนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นรูปแบบสำหรับพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษามีดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดต่างประเทศ

1.1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler)

ไทเลอร์ได้เขียนหนังสือเรื่อง Basic Principles of Curriculum and Instruction ในปี ค.ศ.1949 และได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ซึ่งการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการคือ (Tyler, 1949: 3)

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational Purposes)

2. ประสบการณ์ทางการศึกษา (Educational Experience)

3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

4. จะประเมินประสิทธิผลของการจัดประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากคำถามพื้นฐานทั้ง 4 ข้อ ชี้ให้เห็นว่า การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดจุดมุ่งหมายในตอนแรก ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราวก่อน (Chanawat Bunnag, 2550 : 15) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2537: 12) กล่าวว่าต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ความเชื่อค่านิยมของสังคม เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจน เพราะการศึกษาสังคมค่านิยมชนบประเพณี วัฒนธรรม จะให้คำตอบว่าสังคมต้องการจัดการศึกษาเพื่ออะไร สังคมต้องการจัดการศึกษาเพื่ออะไร และจะจัดการศึกษาสำหรับใคร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้แสวงหาคำตอบที่ชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายหรือทิศทางของการศึกษา

สุนีย์ ภูพันธ์ (2547: 163) กล่าวถึง รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ได้เริ่มจาก

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย จะต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น แหล่งแรกคือสังคม แหล่งที่สองเกี่ยวกับผู้เรียน และแหล่งที่สามก็คือ คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาการต่าง ๆ แล้วนำมาประมวลเข้าด้วยกันจนเป็นจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ ของหลักสูตรหรือจุดประสงค์ชั่วคราว (Tentative Objectives) ต่อจากนั้นมากลั่นกรองจากข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา สังคมและจิตวิทยาการเรียนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียน เพื่อคาดหวังจะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เช่นอย่างไร กิจกรรมที่จัดทั้งในการเรียนการสอนนั้นมีอะไร ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไทเลอร์ได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างนี้

1. ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรม และเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์
2. กิจกรรมและประสบการณ์ควรจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้รับไว้ในจุดประสงค์
3. กิจกรรมและประสบการณ์ควรอยู่ในขอบข่ายที่พึงปฏิบัติได้
4. กิจกรรมและประสบการณ์หลาย ๆ ด้านของการเรียนรู้อาจนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียว

กำหนดไว้เพียงข้อเดียว

5. กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างหนึ่งอาจตอบสนองจุดประสงค์หลาย ๆ ข้อได้

3. การประเมินผล เพื่อที่จะตรวจสอบดูว่าการจัดการเรียนการสอนได้บรรลุตามจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ สมควรจะมีการปรับแก้ในส่วนใดบ้าง ควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. กำหนดจุดประสงค์ที่จะวัดและพฤติกรรมที่คาดหวัง
2. วัดและวิเคราะห์สถานการณ์ที่จะทำให้พฤติกรรมเหล่านั้น
3. ศึกษาสำรวจข้อมูลเพื่อสร้างเครื่องมือที่จะวัดพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม
4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

4.1 ความเป็นปรนัย (Objectivity)

4.2 ความเชื่อมั่นได้ (Reliability)

4.3 ความเที่ยงตรง (Validity)

5. การพิจารณาผลการประเมิน

สรุปจากที่กล่าวมาข้างต้นไทเลอร์ได้เน้นคำถามทั้ง 4 ข้อ โดยต้องเรียงลำดับลงมา และการกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นขั้นที่สำคัญที่สุดโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาสังคม ศึกษาจากผู้เรียน และข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา ซึ่งข้อมูลทั้ง 3 แหล่งนี้จะเป็นเครื่องมือในการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว ส่วนจุดมุ่งหมายถาวรผ่านการกลั่นกรอง ดังนั้นจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์ เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์แล้วจะพบว่า

การพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการมีส่วนคล้ายกับวิธีการของไทเลอร์มาก เช่น การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร ไทเลอร์ได้ใช้สังคมปัจจุบันเป็นพื้นฐาน และการจัดการศึกษาของเราในปัจจุบันนี้ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สังคมจนสรุปออกมาเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาว่าเป็น “การศึกษาเพื่อพัฒนาตนและทำประโยชน์ให้กับสังคม” แนวคิดของไทเลอร์ได้สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน และนอกจากนี้การพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย

1.2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba)

แนวคิดของทาบาในการพัฒนาหลักสูตรใช้วิธีแบบรากหญ้า (Grass – roots approach) มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบ โดยครูผู้สอนมากกว่าพัฒนาจากองค์กรที่อยู่ในระดับสูงขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (Taba, 1962: 456-459)

1. วิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of needs) ใช้วิธีสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียนและของสังคม
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of objectives) ด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการ
3. เลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วย และความสามารถของผู้เรียนแล้ว ยังต้องมีความเชื่อถือได้ และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย
4. การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of content) เนื้อหาสาระที่รวบรวมต้องคำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน
5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of learning experiences) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of learning experiences) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ
7. กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผล (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing it) คือการตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

จากการพัฒนาหลักสูตรแนวคิดของทาบาจะเริ่มที่จุดใดจุดหนึ่งก่อนก็ได้ แต่เมื่อเริ่มที่จุดใดแล้วจะต้องทำการศึกษาให้ครบกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน จุดเด่นในแนวคิด ของทาบา คือเรื่องยุทธวิธีการสอน (Teaching Strategies) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องคำนึงถึง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 : 15-16) และนาคด ยะชัน. (2557: 4) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบฉีดน้ำมันเชื้อเพลิงอิเล็กทรอนิกส์รถจักรยานยนต์โดยใช้ทฤษฎีของ ทาบา (Taba) ผลจากการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพสาขาวิชาช่างยนต์ตามทฤษฎีของทาบา(Taba) พบว่าหลักสูตรที่ พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ และผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ทักษะที่ได้รับจากการฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรม ระบบฉีดน้ำมันเชื้อเพลิงอิเล็กทรอนิกส์ รถจักรยานยนต์ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

สรุปจากแนวคิดของทาบาจะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดที่คล้ายกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์แต่ในขณะที่ไทเลอร์ให้ความสำคัญต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งจะเป็นหลักในการเลือกและจัด ประสบการณ์การเรียนรู้และประเมินผล ทาบาได้ให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระและ ประสบการณ์ และผู้สอนเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

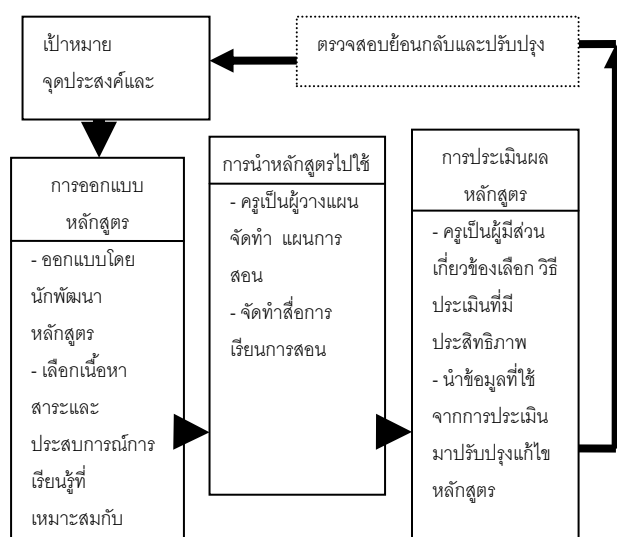
1.3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (J. Galen Saylor, William M. Alexander and Arthur J. Lewis)

แนวคิดของเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974:2) เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนา หลักสูตรที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาตัวแปรจากภายนอก และมากำหนดวัตถุประสงค์ต่อจากนั้นออกแบบ

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบลีย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

หลักสูตรนำหลักสูตรไปใช้และประเมินหลักสูตร ต่อจากนั้นเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor, Alexander and Lewis, 198: 30) ได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้คือ

1. เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความครอบคลุม (Goals, Objectives and domains) ในแต่ละเป้าหมาย บ่งบอกถึงความครอบคลุมของหลักสูตร (Curriculum Domain)
2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) คือ การวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ความต้องการของสังคมและผู้เรียน
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ครูเป็นผู้วางแผน และจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ (Instruction Plans) รวมทั้งการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evluation) สามารถประเมินได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ผลตามความมุ่งหมาย และสุนีย์ ภูพันธ์. (2546 : 170). ได้เขียนรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ของเชเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ของเชเลอร์ และอเล็กซานเดอร์
ที่มา :สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 170

สรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส นั้น มี 4 ขั้นตอนที่สำคัญขั้นแรกต้องกำหนดเป้าหมายโดยเป้าหมายจะต้องครอบคลุมทักษะการเรียนรู้และความต้องการของสังคม ขั้นที่สองออกแบบหลักสูตรจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ขั้นที่สามนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่สี่ประเมินหลักสูตรต้องประเมินทั้งผู้เรียนและประเมินหลักสูตรด้วย

1.4. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของมัลคอล์ม สกิลเบ็ก

สกิลเบ็ก (Skilbeck, 1984: 230-239) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบของหลักสูตรในลักษณะที่เป็นพลวัต จุดเด่นก็คือ การวิเคราะห์สถานการณ์ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร สกิลเบ็กเชื่อว่า สถานการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดความแตกต่างของหลักสูตร เพราะไม่สามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นภายหน้าการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ไว้ก่อน มีการสำรวจสถานการณ์จริงจึงขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรเอง (School-based curriculum development หรือ SBDCD) เป็นวิธีที่สามารถ

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

นำไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของสเกลเบิร์ก ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze the situation) คือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

ก. ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา และหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคสมัยรวมทั้งการเพิ่มศักยภาพของครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน

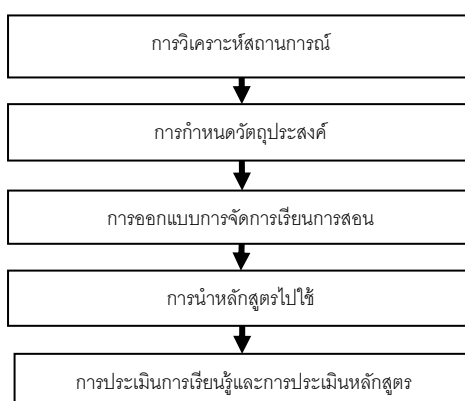
ข. ปัจจัยภายใน ได้แก่ เจตคติ ค่านิยม ทักษะ ประสิทธิภาพของครูโครงสร้างการบริหารงาน วิธีการจัดประสบการณ์ให้นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากร งบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับKrismant Whattananarong. (2009) ที่กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษานั้นรัฐบาลต้องให้การสนับสนุนงบประมาณ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Define Objectives) การวิเคราะห์สถานการณ์ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำไปกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์แปรเปลี่ยนไปตามปัจจัยภายนอกและภายใน สะท้อนความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ สอดคล้องกับค่านิยม ทิศทางที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนการสอน (Design the teaching learning programme) จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาโรงเรียนต้องตอบคำถามพื้นฐาน เช่น จะสอนอะไร และนักเรียนจะเรียนรู้อะไร

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ (Interpret and implement the programme) การวางแผนและการออกแบบหลักสูตรก็เพื่อให้หลักสูตรนั้นนำไปสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งดูจากผลการประเมินผลลัพธ์สุดท้ายว่าการเรียนการสอนเป็นไปตามความต้องการหรือไม่ (สิทธิชัย เทวธีระรัตน์. 2543 : 43)

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินการเรียนรู้และการประเมินผลหลักสูตร (Assess and evaluate) การประเมินการเรียนรู้ (Assessment) เป็นการตัดสินคุณค่าในศักยภาพการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน ส่วนการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการรวบรวมหลักฐานเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงผู้เรียนและหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น (บุญเลี้ยง ทุ่มทอง ,2553: 192-194) และอุมาพร หล่อสมฤดี. (2545 : 46)ได้เขียนรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของมัลคอล์ม สเกลเบิร์กไว้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของมัลคอล์ม สเกลเบิร์ก
ที่มา : อุมาพร หล่อสมฤดี. 2545 : 46

สรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของมัลคอล์ม สกิลเบ็ก จะมี 5 ขั้นตอนคือการวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีทั้งภายในและนอก มีการกำหนดวัตถุประสงค์ทั้งวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ นำหลักสูตรไปใช้ และทำการประเมินหลักสูตร เป็นรูปแบบที่ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการจัดรูปแบบการศึกษาของไทยมาก

1.5. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Nolker & Schoenfeldt

Nolker and Schoenfeldt (1981: 92) ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรนั้นประกอบด้วยวงกลม 2 วง วงแรกกล่าวถึง การกำหนดเป้าหมาย และการตัดสินใจเลือกเนื้อหาในการเรียนการสอน ส่วนในวงกลมหลังพูดถึง การนำไปปฏิบัติ และประเมินผลตามหลักของการวัดผลทางการศึกษา รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนในวงกลมแรกมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: วิเคราะห์สถานการณ์ คือวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ความรู้เดิม ทักษะ และวิเคราะห์ความต้องการของสังคม

ขั้นตอนที่ 2: กำหนดเงื่อนไขพื้นฐาน ระดับของการเรียน สร้างแบบทดสอบ รวบรวมรายละเอียดต่างๆ ตามสิทธิที่พึงมี เพื่อจัดตั้งงบประมาณ และ นำหลักสูตรนี้ให้เข้าไปอยู่ในระบบของการศึกษา

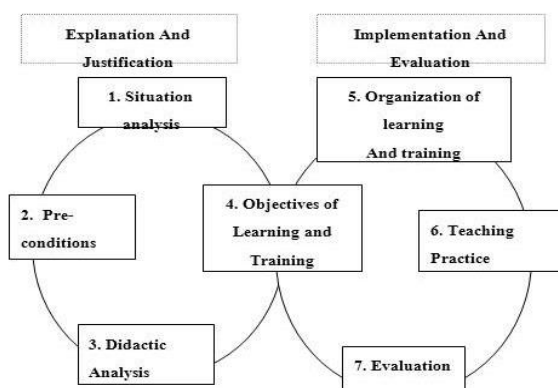
ขั้นตอนที่ 3: การวิเคราะห์ยุทธวิธี โดยให้เหตุผลในการกำหนดเนื้อหาและสัดส่วนของเนื้อหาหมวดวิชาต่าง ๆ โดยดูที่ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและผลที่ได้จากการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 : จุดมุ่งหมายของการเรียน

ขั้นตอนที่ 5: การจัดการเรียนการสอน วางแผนการใช้วิธีสอนและอุปกรณ์การสอน รวมทั้งทำตารางสอน

ขั้นตอนที่ 6 : กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 7 : การประเมินผล โดยทดสอบกระบวนการเรียนการสอน วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ และตัวหลักสูตร

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Nolker & Schoenfeldt

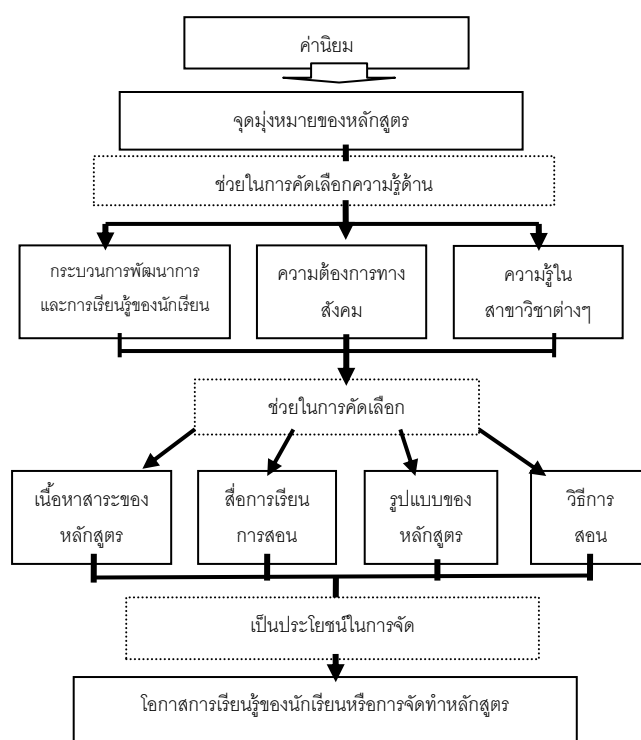
ที่มา : สุราษฎร์ พรหมจันทร์. หน้า 19. ออนไลน์

สรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Nolker / Schoenfeldt จะเริ่มจากการศึกษาความต้องการของตลาดแรงงาน จากนั้นจึงมาพิจารณาหลักสูตรที่เปิดอยู่ควรจัดการศึกษาระดับใด งบประมาณเท่าไร และบุคลากร เมื่อสรุปข้อมูลเหล่านี้แล้ว จึงกำหนดเนื้อหา เทคโนโลยีและยุทธวิธีการสอน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และการฝึกหัดจะต้องถูกวางแผนจัดเตรียมไว้ก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริง ซึ่งจะต้องมีการดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินผลซึ่งการพัฒนาหลักสูตรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 5 แบบที่กล่าวมาข้างต้นถ้านำมาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร Nolker / Schoenfeldt มีรายละเอียดชี้แนะโดยใช้คำถามประกอบในแต่ละขั้นตอน ซึ่งเป็นการง่ายที่จะนำไปปฏิบัติ แต่กล่าวโดยสรุปทั้ง 5 รูปแบบมีรายละเอียดเหมือน ๆ กัน คือ ประกอบด้วยส่วนที่ให้หลักการและเหตุผล เพื่อกำหนดเป้าหมายกว้าง ๆ ขึ้นก่อน แล้วจึงนำมา ให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น เพื่อนำหลักสูตรนั้นไปทดลองใช้ และเก็บข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประเมินผล นำไปเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในการที่จะนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

1.6.รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของฟ็อกซ์ (Robert S.Fox)

ฟ็อกซ์ (1962.) ได้เสนอรูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรดังนี้คือ นักพัฒนาหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะช่วยให้การตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการทางสังคม และความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ความรู้ทั้ง 3 ประการนี้เป็นแนวทางแก่นักพัฒนาหลักสูตรในการคัดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนรูปแบบของ หลักสูตร และวิธีการสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้จัดโอกาสการเรียนรู้แก่นักเรียน หรือการจัดทำหลักสูตรนั่นเอง ดังแผนภูมิที่ 4

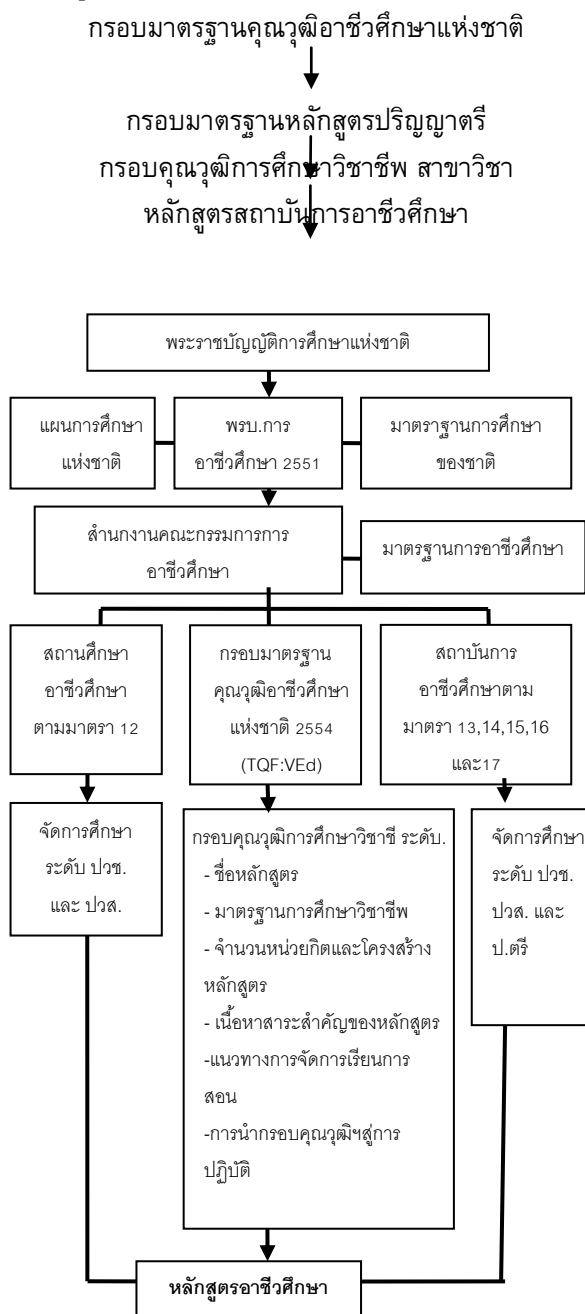
ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของฟ็อกซ์ (Robert S.Fox)

ที่มา : ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ : 2539 , 27

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทย

2.1.รูปแบบการจัดหลักสูตรอาชีวศึกษาของไทย โดยไพฑูรย์ นันตะสุนทร ได้นำเสนอดังนี้ (ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 2. ก.พ. 2559) คือ หลักสูตรการอาชีวศึกษาโดยมาจาก

ภาพที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา

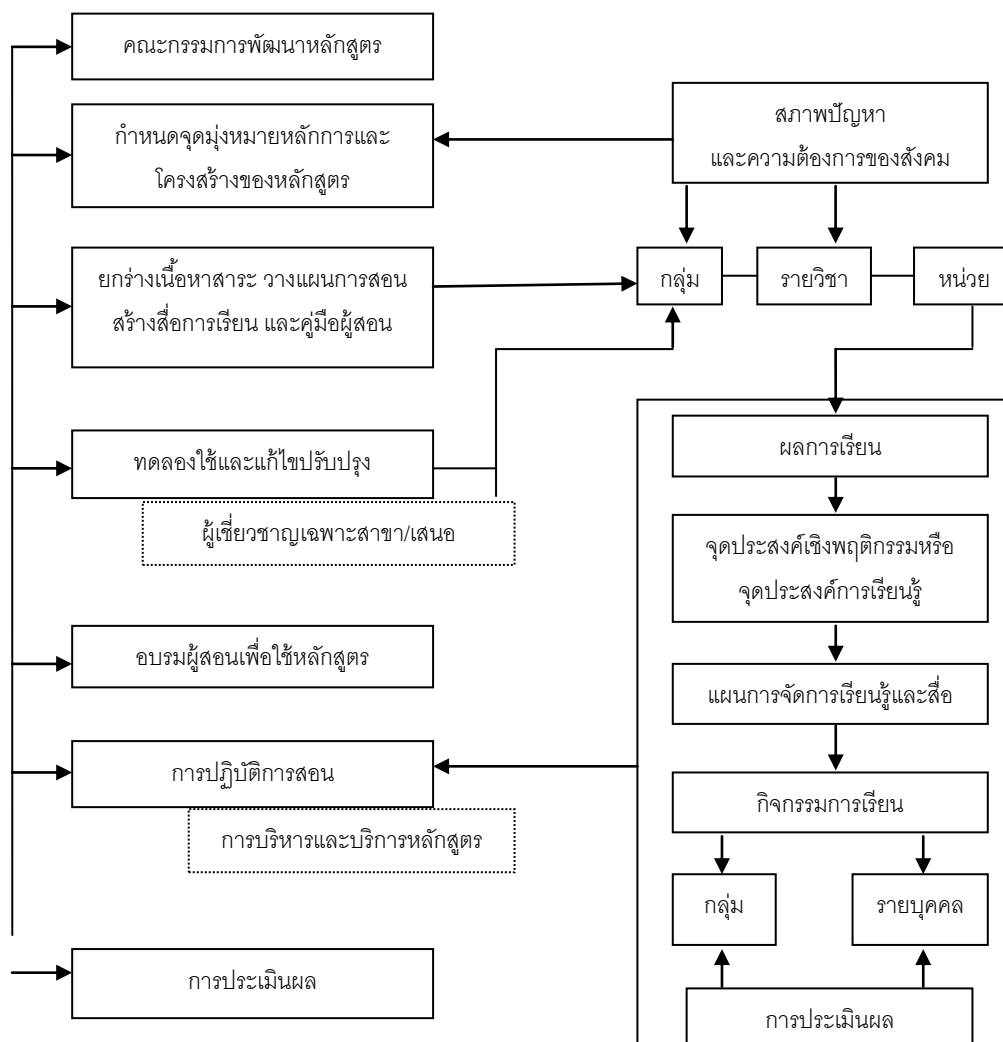
ที่มา : ไพฑูรย์ นันตะสุนทร ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 1. ก.พ. 2559

จากภาพที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรของไพฑูรย์ นันตะสุนทร ข้างบนจะพบว่า ได้แบ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษา เป็น 3 ตอน ส่วนบนสุด เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ ความต้องการ ส่วนตรงกลางเป็น การกำหนดรูปแบบหลักสูตร และส่วนตอนล่างสุดเป็นการพัฒนาหลักสูตร

2.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554: 57-59)กล่าวว่าถึงการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วยกระบวนการดังนี้คือ

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ใช้ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม มากำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้าง และออกแบบหลักสูตร โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาอย่างสม่ำเสมอ
2. ร่างเนื้อหาแต่ละกลุ่มประสบการณ์ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และแต่ละรายวิชาโดยปรึกษาหารือผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาเป็นผู้กำหนดผลการเรียนรู้ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนการสอน ทำบันทึกการสอน ผลิตสื่อการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ทดลองใช้หลักสูตรในสถานศึกษานำร่อง และแก้ไขข้อบกพร่อง
4. อบรมผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจหลักสูตรใหม่
5. นำหลักสูตรไปปฏิบัติการสอน กิจกรรมการใช้หลักสูตรใหม่มี 4 ประการ คือ
 - 5.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนโดยจัดทำเอกสารหลักสูตร สื่อและอุปกรณ์การสอน
 - 5.2 ผู้บริหารจัดเตรียมสิ่งต่างๆ เช่น บุคลากร (ครู) วัสดุหลักสูตร และบริการต่างๆ
 - 5.3 การสอน
 - 5.4 การประเมินผล ประเมินทั้งผลการเรียนและหลักสูตร แล้วนำไปแก้ไขดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

ภาพที่ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523: 10). การพัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชาพรรณ กิ่งวัชรพงษ์. (2553: 131-138). ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านการโรงแรมและบริการงานบริการส่วนหน้า ตามมาตรฐานอาชีพอุตสาหกรรมบริการโรงแรม. เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่าการพัฒนาหลักสูตรมี 7 ขั้นตอนประกอบด้วย 1. ศึกษาเอกสาร 2. กำหนดประชากรในการจัดทำหลักสูตร 3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านการโรงแรมและบริการ งานบริการส่วนหน้า ออกแบบสร้างชุดการเรียนรู้และกำหนดรูปแบบการเรียนการสอน 4. ทดลองใช้กับสถานประกอบการ 5. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการนำไปสู่การปฏิบัติใช้ งาน 6. ติดตามเพื่อประเมินผล 7. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุป

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

พรภิรมย์ แก้วมีแสง. (2550: 75-77). ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคนิคศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคนิคศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ หลักสูตร โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมผลการวิจัยพบว่าขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคนิคศึกษา โดย 1. ศึกษาเอกสาร 2. วิเคราะห์ความต้องการ มีการสัมมนากลุ่มและวิเคราะห์งาน 3. นำข้อมูลเหล่านี้ไปกำหนดวัตถุประสงค์ 4. ออกแบบหลักสูตรประกอบไปด้วยจำนวนหน่วยกิต คำอธิบายรายวิชา ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรที่ได้มีจำนวน 24 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาบังคับ 16 หน่วยกิต หมวดวิชาเลือก 8 หน่วยกิต และ 5. ประเมินผลโดยสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมของรายวิชา กับหน่วยกิต ความสอดคล้องรายวิชากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และสามารถนำไปประยุกต์กับการประกอบอาชีพได้จริงอยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย Tyler, Taba, Alexander & Lewis, Fox, Skilbeck, Nolker, ไพฑูรย์ นันตะสุนันท์ และวิชัย วงษ์ใหญ่

2. การวิเคราะห์แนวคิดการพัฒนารูปแบบหลักสูตรด้วยระบบแบบแมทริกซ์ (Matrix)

เมื่อพิจารณารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของนักวิชาการในประเทศและต่างประเทศข้างต้น จะเห็นว่า นักการศึกษาได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรในหลายลักษณะซึ่งแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด บางรูปแบบเสนอไว้ในลักษณะที่หยาบและมีน้อยขั้นตอน บางรูปแบบเสนอไว้อย่างละเอียดและมีมากขึ้นตอน แต่ที่จริงความแตกต่างในทางปฏิบัติมีไม่มากนัก จากการวิเคราะห์และสรุปโดยภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแล้วสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมีอยู่ 5 ขั้นตอนที่สำคัญ

1. วิเคราะห์สถานการณ์ เงื่อนไขต่างๆ และมากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. คัดเลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์ และวิธีการสอนเพื่อมาทำการจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. ทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้
4. กำหนดสิ่งที่จะประเมินทั้งวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลหลักสูตร
5. ทำการปรับปรุงหรือทำการพัฒนาต่อไป (ดำเนินการตรวจสอบย้อนกลับและปรับปรุง)

ผลการศึกษา

จากการที่ได้ศึกษารูปแบบหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นของนักวิชาการ และนำมาวิเคราะห์แจกแจงแบบแมทริกซ์ (Matrix) เพื่อมาจัดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาของไทยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ขั้นตอน คือ

1. วิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการวิเคราะห์ความต้องการของสภาพแวดล้อม (มีเศรษฐกิจ สังคม สถานประกอบการ) เพื่อมากำหนดเงื่อนไขขั้นพื้นฐานโดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 62.5 ของนักวิชาการที่ศึกษา และต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 100 ของนักวิชาการที่ศึกษา
2. เลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์ และวิธีการสอน เป็นการคัดเลือกเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ เพื่อมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพพร้อมกับออกแบบการจัดการเรียนการสอน โดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 100 ของนักวิชาการที่ศึกษา
3. จัดหลักสูตรและนำไปใช้ทดลองใช้ โดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 100 ของนักวิชาการที่ศึกษา

4. กำหนดสิ่งที่จะประเมิน โดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 75.00 ของนักวิชาการที่ศึกษาซึ่งนักวิชาการบางท่านได้นำข้อกำหนดสิ่งที่จะประเมินไปรวมกับการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

5. ทำการปรับปรุงและการตรวจย้อนกลับ โดยนักวิชาการได้กว่าไว้ถึงร้อยละ 100 ของนักวิชาการที่ศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทย

จากการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากนักวิชาการชาวต่างประเทศ และนักวิชาการของไทย ข้างต้น ทำให้เกิด**แนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทย** มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1. วิเคราะห์สถานการณ์จากสภาพแวดล้อม โดยต้องศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึง พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ นั้นว่าอะไรบ้าง โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ทำการศึกษาจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ ปัจจัยภายนอกสถาบัน (สังคม ค่านิยม ความมุ่งหวังของสังคม แรงงานช่างอุตสาหกรรมด้านใดที่ขาดแคลนในปัจจุบัน รวมทั้งคุณวุฒิและคุณสมบัติของช่างอุตสาหกรรมระดับใดที่เป็นที่ต้องการของสถานประกอบการในแต่ละสาขา) ศึกษาปัจจัยภายใน (การศึกษาตัวผู้เรียนในด้านความต้องการ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ) และนักวิชาการ มาดำเนินการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว ต่อจากนั้นจึงมาถกเถียงข้อมูลด้านปรัชญาการศึกษา ปรัชญาสังคมเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร

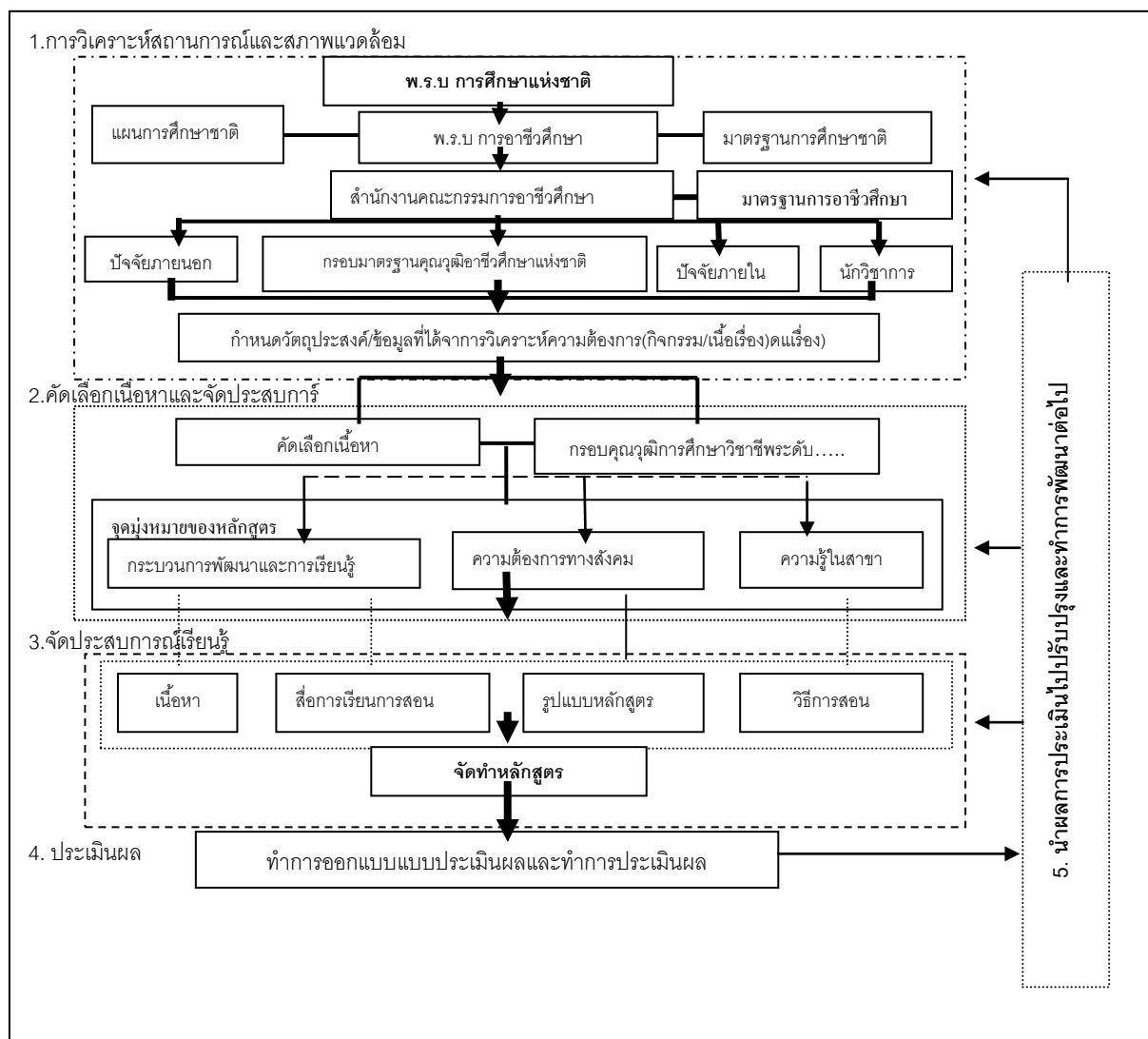
ขั้นที่ 2. คัดเลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์ และวิธีการสอน โดยสถานศึกษา สถาบันการศึกษา นักการศึกษา คณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้ประกอบการ มาดำเนินการพร้อมกันนั้นก็จัดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาระดับต่างๆรวมทั้งคัดเลือกเนื้อหา ต่อจากนั้นคัดเลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ตรงตามสาขา และตรงตามความต้องการของสังคมรวมทั้งต้องทันสมัย ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ขั้นที่ 3. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในด้านเนื้อหา สื่อการเรียน รูปแบบของหลักสูตร และวิธีสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพระดับสาขาต่างๆ มาจัดทำหลักสูตรตามสาขาต่างๆ

ขั้นที่ 4. ทำการออกแบบประเมินผล โดยต้องประเมินผลหลักสูตรพร้อมทั้งประเมินผลการเรียนการสอน

ขั้นที่ 5. นำผลจากการประเมินไปทำการปรับปรุงหรือทำการพัฒนาต่อไป(ดำเนินการตรวจสอบย้อนกลับและปรับปรุง) ดังภาพที่ 7

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

ภาพที่ 7 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาไทย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำไปทดลองใช้จริง เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไข และในการพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาเป็นของกระทรวงศึกษาควรให้อาจารย์ในสถานศึกษามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในเชิงระบบ การดำเนินงานจะต้องมีการประเมินสมรรถนะพื้นฐานก่อนออกฝึกการปฏิบัติและประเมินสมรรถนะหลังการฝึกการปฏิบัติ เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

บรรณานุกรม

- ชนันท์ ธาตุทอง.(2552). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
 ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์.(2539). การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: อลิ้น เพร.

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบูลย์

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

- นภดล ยะชัน, อัมพร ฤกษ์รัตน์, ธนรัตน์ แท้วัฒนา.(2557). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมระบบฉีดน้ำมันเชื้อเพลิงอิเล็กทรอนิกส์จักรยานยนต์.วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา.ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรภิรมย์ แก้วมีแสง. (2550). การพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเทคนิคศึกษา. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ไพฑูรย์ นิตตะสุคนธ์ หลักสูตรอาชีวศึกษา. สืบค้นวันที่ 1. ก.พ. 2559.จาก. [http : bsq.vc.go.th/](http://bsq.vc.go.th/)
- วิชาพรณ กิ่งวัชรพงศ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านการโรงแรมและบริการงานบริการ ส่วนหน้า ตามมาตรฐานอาชีพอุตสาหกรรมบริการโรงแรม. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร อาชีวและเทคนิคศึกษา ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สังัด อุทรานนท์. (2532). พื้นฐานและการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ.
- สิทธิชัย เทวธีระรัตน์. (2543). รูปแบบหลักสูตรนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ การสื่อสารใน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ปรัญญานิพนธ์ กศ.ด. การอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนีย์ ภูพันธ์.(2546). แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร .กรุงเทพฯ: ดวงกลมสมัยการพิมพ์,
- สุราษฎร์ พรหมจันทร์และคณะ.(2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยบูรณา การการสอนในสถานประกอบการ. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 หน้า.78-87.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. นโยบาย. สืบค้นวันที่ 1 มกราคม 2559 จาก.<http://www.vec.go.th/>.
- อุมาพร หล่อสมฤดี. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน. ปรัญญานิพนธ์ กศ.ด. สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545
- Chanawat Bunnag (2005), A Development of an Exta Science Curriculum With Emphasis on Community Resources. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Education Degree in Science Education at Srinakharinwirot University.
- Fox, Robert S. “ The Sources of Curriculum Development ”.Theory Into Practie. Vol. No. 1, October,1962.
- Good. Carter V. (1973). Dictionary of Education. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.
- Krismant Whattananrong. Management of effective vocational education and training. Paper Presented to the Annual International Courses 2009: July 16, 2009; Pathum Thani,Thailand. Pathum Thani : AIC
- Natchawok Jansawang. (2005). The Development of a school-based elective science curriculum with an inclusion of local wisdom for the lower secondary school. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Education Degree in Science Education at Srinakharinwirot University.
- Nolker H, and Schoenfeld E. (1981). Vocational Training Teaching Curriculum Planing, Expert Velag,Grafenau, Wurttt.,
- Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). Planning Curriculum for Schools. New York : Holt, Rinehart and Winston,

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

- Saylor , J.Galen, Alexander, William M.& Lewis, Arthur J. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning.. 4th ed. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Skilbeck. Malcolm. (1976). School-based Curriculum Development. London : Harper & Row Publishers.
- Taba, Hilda.(1962). Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcourt, Brace and World Inc.,
- Tyler, Relph W. (1949). Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago : the University of Chicago Press.,

Bibliography (In Thai)

- Chanawat Bunnag , (2005). A Development of an Extra Science Curriculum With Emphasis on Community Resources. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Education Degree in Science Education at Srinakharinwirot University.
- Cheyattanaphong Jaithip.(1996).Curriculum Development: Principles and Practices. Bangkok, Alee Press.
- Fox, Robert S. “ The Sources of Curriculum Development ”.Theory Into Practice. Vol. No. 1, October, 1962.
- Good. Carter V. (1973). Dictionary of Education. 3rd ed. New York : McGraw-Hill.
- Kaewmeesaeng Pornpirom, (2007). Development of Graduate Diploma Curriculum in Technical Education Management. Vocational and Technical Education Management,King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Kingwatcharapong Vicchapan. (2010). The Model of Development Competency Based Curriculum in Hospitality and Services, Front Offices from Hotel Industrial Occupation Standard.Vocational and Technical Education Management, King Mongkut's University of Technology North Bangkok.
- Krismant Whattananrong. (2009). Management of effective vocational education and training. Paper Presented to the Annual International Courses 2009:July 16,2009;Pathum Thani,Thailand. Pathum Thani : AIC
- Lorsomrudee Umaporn. (2002). School Curriculum Development Model. Doctor of Philosophy Program in Curriculum Research and Development at Srinakharinwirot University.
- Natchawok Jansawang. (2005).The Development of a school-based elective science curriculum with an inclusion of local wisdom for the lower secondary school. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Education Degree in Science Education at Srinakharinwirot University.
- Nittasukon Phitoon. Vocational courses. Retrieved 1 February 2016. From [http : bsq.vc.go.th/](http://bsq.vc.go.th/)
- Nolker H, and Schoenfeld E. (1981). Vocational Training Teaching Curriculum Planing, Expert Verlag,Grafenau, Wurt.,
- Office of Vocational Education Commission. Policy. Retrieved 1 January 2016. From <http://www.vec.go.th/>.
- Phupon Sunee. (2006). Basic Concepts of Curriculum Construction and Development. Bangkok, Duengkamolsamaikarpim.

ขวัญใจ อุณหวัฒน์ไพบุลย์
วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2560 (27-45)

- Promjun Surat and and his team. (2012). The Development of Dual Vocational Training Model by Integrated Learning Management in Enterprises Rajamangala University of Technology Krungthep research journal. Vol 6, No2 (2012) p 78-87.
- Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). Planning Curriculum for Schools. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Saylor , J.Galen, Alexander, William M.& Lewis, Arthur J. Curriculum Planning for Better Teaching and Learning.. 4th ed. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Skilbeck. Malcoim. (1962). School-based Curriculum Development. London : Harper & Row Publisers.
- Taba, Hilda. (1962). Curriculum Development : Theory and Practice. New York : Harcourt, Brace and World Inc.
- Tartthong Kanut. (2009). Development of local curriculum. Bangkok. Petchkasemkarnpim.
- Tavaterarut Sittichai. (2000). A Curriculum Model of a Master's Degree of communication Arts in Communication Administrative Management Program for Private Higher Education Institution. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Eduction at Srinakharinwirot University.
- Thumthong Bunleang. (2010). Curriculum development. 2nd Edition, Bangkok: Chula Press.
- Tyler, Relph W. (1949). Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago : the University of Chicago Press.
- Utranun Sangut. (1989). Fundamentals and Curriculum Development. Bangkok.
- Wongyai Wichai. (1994). Curriculum development and instructional process. Bangkok, Suviriyasarn Printing.
- Yasan Nopadol, Kunchornrat Amporn, Tavattana Thanarat. (2014). A Training Curriculum Development on Electronice Fuel Injection System of Motorcycle. Journal of Industrial Education Faculty of Education, Srinakharinwirot University Volume 8 No. 2 July – December 2014.